

Wolfgang Brezinka. *Pädagogik in Österreich : die Geschichte des Faches an den Universitäten vom 18. bis zum Ende des 20. Jahrhunderts.* Wien : Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 2000. – 2008.

Wolfgang Brezinka (1928.), professor emeritus za znanost o odgoju i redovni član Austrijske akademije znanosti, napisao je voluminozno djelo o povijesti pedagogije kao sveučilišne discipline u Austriji od početka 18. do kraja 20. stoljeća. Na gotovo 3000 stranica u tri sveska prikazan je povijesni razvoj katedri za pedagogiju na austrijskim sveučilištima od početaka do današnjih dana. Iz opredjeljenja za „institucionalnu“ povijest pedagogije proizašla je i struktura djela, tj. podjela prema sveučilištima i institucijama. Naravno, povijest katedri podrazumijeva u ovom slučaju i povijest svih profesora koji su predavali pedagogiju na austrijskim sveučilištima. Već nakon objave prvog sveska knjiga je od stručne kritike proglašena „standardnim djelom europske povijesti odgoja“ koje je svojom „nemilosrdnom analizom i napetim stilom postavilo nova mjerila“.

Prvi svezak objavljen je 2000. godine. U uvodnom dijelu, na 230 stranica, daje se opći pregled školstva, sveučilišta i pedagogije u Habsburškom Carstvu odnosno Austro-Ugarskoj Monarhiji te Republici Austriji. Put od nauka o odgoju preko katedri za pedagogiju do znanosti o odgoju prikazan je prvenstveno na temelju istraživanja pedagogije na sveučilištima s njemačkim govornim jezikom. Iako „pogled na pedagogiju na sveučilištima ‘nenjemačkog’ jezika“, zauzima malo prostora u ovom uvodu, on je svejedno nezaobilazan izvor za sva buduća istraživanja povijesti pedagogije u bivšim zemljama članicama Monarhije. Neke od njih već su se odlučile za prijevod ovog uvoda i njegovo objavljivanje kao zasebne publikacije.

Drugi dio prvog sveska posvećen je pedagogiji na Sveučilištu u Beču, gdje je 1805. godine u okviru novog plana filozofskih studija prvi put uvedena „pedagogija“ kao samostalan predmet s vlastitom katedrom. Prvi je profesor od 1806. do 1810. godine bio Vinzenz Eduard Milde, autor udžbenika koji je 1814. godine službeno propisan za sve pedagoške katedre. Nakon što se 1817. ugasila katedra za pedagogiju, predavanja su do njezine ponovne uspostave (1871.) držali pretežito suplenti iz svećeničkih redova. Skoro 200 godina povijesti pedagogije kao akademske discipline predstavljeno je kritički i činjenično portretiranjem osoba koje su tu povijest kreirale te vrednovanjem njihovih (u)djela.

U drugom svesku (2003.), na nešto više od 1000 stranica, prikazan je razvoj pedagogije na sveučilištima u Pragu, Grazu i Innsbrucku. Sveučilište u Pragu bilo je prvo sveučilište u Habsburškoj Monarhiji na kojem su održana „predavanja o umijeću odgoja“. Držao ih je 1771. godine Karl Heinrich Seibt, prvi sveučilišni profesor u Monarhiji koji je umjesto na latinskom predavanja držao na njemačkom jeziku. Povijesni razvoj pedagogije na Praškom sveučilištu, koje je 1882. godine podijeljeno na njemačko i češko, prati se do 1945. godine, kada je ukinuto Njemačko sveučilište u Pragu. Profesure za pedagogiju uspostavljene su 1872. u Pragu, 1904. u Grazu i 1959. u Innsbrucku.

Treći svezak (2008.) posvećen je razvoju pedagogije na sveučilištima u Černovicima (do 1918.) te Salzburgu i Linzu do 2006. godine. U Predgovoru autor najavljuje i četvrti svezak, jer se tijekom istraživanja pokazalo da je, ako se želi istom temeljitošću obraditi ono što je na početku najavljeno, kao i ono što se tijekom istraživanja nametnulo, potreban još jedan svezak. U njemu bi trebali biti obrađeni Gospodarsko sveučilište u Beču, Sveučilište u Klagenfurtu, zatim specijalne discipline kao što su religijska, sportska i gospodarska pedagogija na sveučilištima u Grazu i Innsbrucku te rang lista citiranosti austrijskih pedagoga u *Zeitschrift für Pädagogik* od 1955. godine do danas.

Pedagogija u Austriji djelo je kakvo bi poželjela svaka znanstvena disciplina. Samo rijetki znanstvenici današnjice u stanju su poduzeti i dovršiti takav pothvat. Kao izvanredan poznavatelj struke, dugogodišnji sveučilišni profesor, vodeći predstavnik empirijsko-analitičke teorije znanosti o odgoju, professor emeritus i član najprestižnije znanstvene zajednice piše svoje kasno djelo s rijetko viđenom energijom, temeljitošću, sistematičnošću i kritičnošću. Neopterećen imperativom formalnog dokazivanja i *evaluacijskim pritiscima* u akademskoj zajednici i s 50-godišnjim iskustvom „proživljene pedagogije“ Brezinka daje kritičku bilancu 200-godišnje povijesti pedagogije kao sveučilišnog predmeta, što je osnovni preduvjet u prevladavanju krize u kojoj se, prema njegovu mišljenju, pedagogija nalazi.

Opredjeljenje za „institucionalnu“ povijest pedagogije nipošto ne znači suhoparni pregled institucija i činjenica vezanih uz njih. Institucije čine ljudi, a Brezinka se upravo „bavi“ ljudima – docentima i profesorima pedagogije na austrijskim sveučilištima odnosno njihovim profesionalnim postignućima na području pedagogije. Analizira njihov profesionalni put do docenture i profesure, njihovo razumijevanje struke i njihov prinos struci. Pritom se osvrće i na uloge profesorskih kolegija, ministarstva i drugih institucija, kao što su crkva i političke stranke, u osnivanju i „zaposjedanju“ katedri. Imensko kazalo samo u prvom svesku obuhvaća oko 2000 imena.

Posebnu vrijednost ovom djelu daju autorovo inzistiranje na primarnim izvorima, opsežni popisi literature na kraju svakog sveska, popisi disertacija obranjenih kod pojedinih profesora, kazala (osoba, predmeta i mjesta) te različiti prilozi. Djela ovakve vrste su mnogo više od povijesti jedne znanstvene discipline, ona su nacionalno kulturno dobro.

Štefka Batinić

Ante Vukasović, *Jan Amos Komenský i Hrvati*, Društvo hrvatsko-slovačkog prijateljstva, Hrvatsko-češko društvo. Naklada Bošković, Split, 2007., 130 str.

Djelovanje i djela Jana Amosa Komenskoga hrvatskoj se pedagoškoj javnosti na različite načine prezentiraju još od druge polovice 19. stoljeća. Tako je samo u *Napretku*, najstarijem hrvatskom pedagoškom časopisu – počevši od članka *Didaktika A. Komenskoga* (1860.), izašlog u prvom godištu lista – do 1900. objavljeno dvanaest priloga. Iako većinom publicirani uz 200. godišnjicu smrti i 300. obljetnicu rođenja Ko-